

Inhoud

Leeswijzer	15
------------	----

1 Inleiding: Het verschil blijven maken als talenbewuste leraar 21

Mirjam Günther, Fauve De Backer, Joana Duarte, Carolien Frijns & Babs Gezelle Meerburg

1.1	Uit de praktijk	21
1.2	Diversiteit als realiteit	24
1.3	Een meertalige wending in het onderwijs	25
1.4	De zoektocht naar de talenbewuste leraar	26
1.5	Ten slotte	29

Deel 1 Principes van sterk talenbewust onderwijs

2 Detectives opsporen en ramen lappen 33

Een krachtige taalleeromgeving in de klas

Carolien Frijns, Ada van Dalen & Fauve De Backer

2.1	Uit de praktijk	33
2.2	Uit de theorie	36
2.2.1	Een krachtige taalleeromgeving	36
2.2.2	Taalontwikkelen lesgeven	41
2.2.3	Taal breed evalueren	45
2.3	Tips voor in de praktijk	47
2.4	Samenvatting	49
2.5	Uitdagingen voor in de praktijk	49

3 Een krachtbron voor het oprapen 51

Functioneel Meertalig Leren

Fauve De Backer & Maxime Van Raemdonck

3.1	Uit de praktijk	51
3.2	Uit de theorie	53
3.2.1	Taal als oorzaak van sociale ongelijkheid?	53
3.2.2	Taal als sleutel tot succes?	55

3.3	Functioneel Meertalig Leren	56
3.3.1	Functioneel Meertalig Leren en Nederlands als tweede taal	57
3.3.2	Functioneel Meertalig Leren & het talenbeleid	58
3.3.3	Functioneel Meertalig Leren in de praktijk	59
3.4	Tips voor in de praktijk	59
3.5	Samenvatting	62
3.6	Uitdagingen voor in de praktijk	62

Deel 2 Talenbewust onderwijs in de klas

4	'Juf, Tamazight is oooooooveral bij mij!'	67
	Aan de slag met talensensibilisering op de basisschool	
	Fauve De Backer, Joana Duarte & Carolien Frijns	
4.1	Uit de praktijk	67
4.2	Uit de theorie	70
4.2.1	Talige diversiteit	70
4.2.2	Omgaan met talige diversiteit op school	71
4.2.3	Talensensibilisering	73
4.3	Tips voor in de praktijk	76
4.4	Samenvatting	82
4.5	Uitdagingen voor in de praktijk	83
5	'Was ik kierowca?'	87
	Talenbewuste begeleiding van peuters	
	Sytske de Boer & Maaike van der Ploeg	
5.1	Uit de praktijk	87
5.2	Uit de theorie	88
5.3	Taalmanagement	97
5.4	Tips voor in de praktijk	103
5.5	Samenvatting	105
5.6	Uitdagingen voor in de praktijk	106

6	Meer dan letters	107
	Ontluikende geletterdheid in een meertalige context	
	Jan Berenst & Frans Hiddink	
6.1	Uit de praktijk	107
6.2	Uit de theorie: aspecten van ontluikende geletterdheid	109
6.2.1	Het begrip ontluikende geletterdheid	109
6.2.2	Aspecten van ontluikend schrijfgedrag	111
6.2.3	Oriëntatie op teksten door voorlezen en ontluikend leesgedrag	113
6.3	Uit de theorie: sociaal-culturele variatie	114
6.3.1	Sociaal-culturele variatie en ontluikende geletterdheid	114
6.3.2	Consequenties van sociaal-culturele variatie rondom ontluikend leesgedrag	115
6.3.3	Consequenties van sociaal-culturele variatie rondom ontluikend schrijfgedrag	118
6.4	Tips voor in de praktijk	121
6.4.1	Tips voor in de kleuterklas	121
6.4.2	Tips voor de opleiding van basisschoollerares	122
6.5	Samenvatting	123
6.6	Uitdagingen voor in de praktijk	124
7	Met rijke teksten aan de slag	125
	Talenbewust lesgeven in het lesonderwijs	
	Liesbeth de Boer, Maaïke Pulles & Joana Duarte	
7.1	Uit de praktijk	125
7.1.1	Eén school, zeventien talen!	125
7.1.2	Thuis talen gebruiken rondom zaakvakteksten	126
7.2	Uit de theorie	127
7.2.1	Talenbewust lesgeven en geletterdheid	127
7.2.2	Wat is lezen en wat betekent dat voor kinderen met diverse talige en culturele achtergronden?	128
7.2.3	De rol van talige en culturele diversiteit bij het lezen van fictie	130
7.2.4	Divers en rijk tekstaanbod	132
7.2.5	Interactie rondom teksten	133
7.3	Talenbewust lesgeven, geletterdheid en kinder- en jeugdliteratuur	134
7.4	Tips voor in de praktijk	135
7.5	Samenvatting	141
7.6	Uitdagingen voor in de praktijk	142

8	Op zoek naar Taalmonsters	143
	Talenbewust lesgeven in digitale leeromgevingen	
	Mirjam Günther & Fauve De Backer	
8.1	Uit de praktijk: wie verzamelt de meeste Taalmonsters?	143
8.2	Uit de theorie	145
	8.2.1 Digitale competenties	145
8.3	Digitale leeromgeving	146
8.4	Tips voor in de praktijk	150
8.5	Samenvatting	156
8.6	Uitdagingen voor in de praktijk	156
9	Voorbij de klassieke standaardtaalnorm	159
	Talenbewust lesgeven via de kracht van dialecten en streektalen op school	
	Steven Delarue & Willemijn Zwart	
9.1	Uit de praktijk	159
9.2	Uit de theorie	161
	9.2.1 Wat zijn dialecten en streektalen?	161
	9.2.2 Talen en taalvariëteiten op school en in de klas: Standaardnederlands bovenaan?	162
	9.2.3 Percepties van leraren over standaardtaal, taalvariatie en andere talen dan het Nederlands	164
9.3	Streektalen en dialecten in het onderwijs	165
	9.3.1 Waarom is onderwijs over/in dialecten en streektalen zo belangrijk?	166
	9.3.2 Wat zegt de wet- en regelgeving over streektaalonderwijs?	167
	9.3.3 Hoe geef je als team streektaalonderwijs vorm?	168
9.4	Aan de slag in de klas	170
	9.4.1 Spelling, grammatica en woordenschat: kwalificerende functie van onderwijs	170
	9.4.2 Cultureel erfgoed: socialiserende functie van onderwijs	173
	9.4.3 Welbevinden en identiteit: subjectificerende functie van onderwijs	174
9.5	Tips voor in de praktijk	175
9.6	Samenvatting	175
9.7	Een uitgewerkte les over dialecten en streektalen	176
9.8	Uitdaging voor in de praktijk	177

10	Meer dan woordenschat alleen	179
	Talenbewust lesgeven door de schoolvakken heen	
	Maaike Hajer & Jantien Smit	
10.1	Uit de praktijk	179
10.2	Uit de theorie	181
10.2.1	Taalonderwijs, taalontwikkeling en leren in andere vakgebieden	181
10.2.2	De verwevenheid van taal en leren: wat betekent die voor meertalige klassen?	182
10.2.3	Ontwikkeling van dagelijkse taal en schoolse taal: de sleutel voor schoolsucces	184
10.2.4	Taalgericht vakonderwijs: taalontwikkeling plannen door de vakken heen	186
10.3	Tips voor in de praktijk	187
10.4	Samenvatting	198
10.5	Uitdagingen voor in de praktijk	199
11	‘Waarom ben jij naar ons land gekomen?’	201
	Het belang van burgerschapsonderwijs voor talenbewust lesgeven	
	Jolanda Verhoef & Joana Duarte	
11.1	Uit de praktijk	201
11.2	Uit de theorie	203
11.2.1	Burgerschapsonderwijs in het curriculum	203
11.2.2	Visies over burgerschapsonderwijs	204
11.2.3	De macht van taal	205
11.3	Burgerschap en talenbewust lesgeven	208
11.4	Tips voor in de praktijk	210
11.5	Samenvatting	223
11.6	Uitdagingen voor in de praktijk	223
12	Met lego bouwen aan vak en taal	225
	CLIL als benadering voor talenbewust vroeg vreemdetalenonderwijs	
	Catherine van Beuningen & Rick de Graaff	
12.1	Uit de praktijk	225
12.2	Uit de theorie	227
12.2.1	Wat is CLIL?	227
12.2.2	CLIL als benadering van talenbewust lesgeven	228

12.3	Principes voor effectieve CLIL-didactiek	229
12.3.1	Bied betekenisvolle context bij nieuwe inhoud en taal	229
12.3.2	Maak vakinhoud en vaktaal toegankelijk (taalsteun t.b.v. begrip)	231
12.3.3	Stimuleer interactie over de vakinhoud	232
12.3.4	Stimuleer en begeleid toepassing van inhoudelijke en talige kennis	234
12.3.5	Besteed aandacht aan schoolse en vakspecifieke taal(vaardigheid) in de doeltaal	236
12.3.6	Benut de eerste taal/meertalige repertoires van leerlingen	237
12.4	Tips voor in de praktijk	239
12.5	Samenvatting	241
12.6	Uitdagingen voor in de praktijk	242

Deel 3 Talenbewust onderwijs op school

13	Naar Taalvriendelijke Scholen	245
	Talenbeleidsontwikkelingen in de meertalige samenleving van Sint Eustatius	
	Ellen-Petra Kester, Eric Mijts & Nicholas Faraclas	
13.1	Uit de praktijk	245
13.2	Uit de theorie	248
13.2.1	Context en taalsituatie in het Caribisch deel van het Koninkrijk	248
13.2.2	Casus: naar een inclusief, talenbewust beleid in het onderwijs van Sint Eustatius	251
13.3	Talenbeleid: adviezen voor het onderwijs op Sint Eustatius	254
13.3.1	Talenbeleid op diverse niveaus	254
13.3.2	De relatie tussen taalbeleid en talensensibilisering	257
13.4	Tips voor in de praktijk	257
13.5	Samenvatting	259
13.6	Uitdagingen voor in de praktijk	259

14	De neuzen in dezelfde richting	261
	Aan de slag met talenbeleid op school	
	Nynke Anna Varkevisser, Albert Walsweer & Fauve De Backer	
14.1	Uit de praktijk	261
14.1.1	Taalplan Frysk 2030	261
14.1.2	Thuis taalproject en Validiv-onderzoek	264
14.1.3	Wat kunnen we leren van deze praktijkvoorbeelden?	265
14.2	Uit de theorie	266
14.2.1	Wat is een talenbeleid?	267
14.2.2	Soorten talenbeleid	268
14.2.3	Talenbeleid vormgeven op school, hoe doe je dat?	270
14.2.4	Talenbewust lesgeven in sleutelprincipes samengevat	271
14.3	Tips voor in de praktijk	272
14.4	Samenvatting	276
14.5	Uitdagingen voor in de praktijk	277
15	Taal in beeld	279
	Ouders als taalpartners bij het talenbewust lesgeven	
	Janke Singelsma & Joana Duarte	
15.1	Uit de praktijk	279
15.2	Uit de theorie	281
15.2.1	Het belang van educatieve partnerschappen voor meertalige leerlingen	282
15.2.2	Mythes en ideeën over ouderbetrokkenheid van meertalige ouders	284
15.2.3	De rol van ouders als taalpartners in meertalige contexten	287
15.2.4	Aanbevelingen voor de praktijk	288
15.3	Ouders als taalpartners	290
15.4	Samenwerking met ouders vormgeven	290
15.4.1	Schoolexterne programma's	291
15.4.2	Taal yn Byld: op zoek naar taalschatten	292
15.5	Tips voor in de praktijk	296
15.6	Samenvatting	300
15.7	Uitdagingen voor in de praktijk	300

16 Een scherp zicht	303
Talenbewust assessment bij meertalige leerlingen	
Fauve De Backer	
16.1 Uit de praktijk	303
16.2 Uit de theorie	304
16.2.1 Validiteit van assessment	305
16.2.2 Toetsaccommodaties	306
16.3 Leerlingen breed beoordelen	312
16.3.1 Observeren van leerlingen	313
16.3.2 Mondeling assessment	314
16.3.3 Zelfassessment	315
16.3.4 Peerassessment	315
16.3.5 Feedback	316
16.4 Functioneel Meertalige Assessment	317
16.5 Tips voor in de praktijk	318
16.6 Samenvatting	318
16.7 Uitdaging voor in de praktijk	319
17 Slot: Talenbewust het verschil maken voor alle kinderen	321
Fauve De Backer, Piet Van Avermaet, Carolien Frijns, Joana Duarte, Mirjam Günther & Babs Gezelle Meerburg	
Bijlage 1: Meer weten?	325
Bijlage 2: Onderwijs in Nederland en Vlaanderen	329
Bijlage 3: Begrippenlijst	331
Fotoverantwoording	333
Literatuur	335
Register	355
Over de auteurs	359